

RECORDING TRANSCRIPT
Te Hiranga Te Reo Rangatira (93009), 2014

ENGINEER TRACK 1

READER Te Mana Tohu Mātauranga o Aotearoa – Te Hiranga Te Reo Rangatira, 2014.
Ko tā te kaiwhakahaere mahi, he whakamātau i te hīrea mai o te reo pāho, nā reira āta whakarongo mai ki te kupu whakataki e whai ake nei.
He kupu whakataki: Tēna koe kua uru mai nei ki te whakamātautau mō Te Hiranga Te Reo Rangatira 2014.
Whakatū mai tō ringa hei tohu atu ki te kaiwhakahaere i rongo pai nei koe i te kupu whakataki.
Ko tā te kaiwhakahaere mahi, he āta whakatau ākonga kia pai ai te rongo.

ENGINEER PAUSE FOR 5 SECONDS

READER Tēna, anei ngā reo pāho o te tokorua kei roto i te tautohetohe. Whakarongo mai kia waia haere koe ki ō rāua reo.

MIHI I ahau e tamariki ana, he tini ngā hui i tae māua ko taku matua, mai i te kāinga i Kokohuia tae atu ki te rohe o Pakanae.

TAME Te mutunga ake o taua hui, i muri tonu mai i te moenga ko taua tokotoko e takoto ana.

ENGINEER TRACK 2

READER Tūmahi Tuatoru: He whakarongo

Ngā tohutohu ki ngā ākonga:

1. Whakarongo ki te tautohetohe a te tokorua nei e ai ki te kaupapa *Kātahi rā te whakatau a ēra hoki*.
2. I a koe e whakarongo ana, whakarārangihia ngā whakaaro matua me ngā whakahau a ngā kaikōrero ki roto i te māhere whakaaro kua whakaritea. Whakarārangihia hoki ngā kīwaha me ngā whakataukī hei tautoko i tāu kōrero whakaputa mō te Tūmahi Tuawhā.
3. E TORU ngā pāhotanga o te tautohetohe, ā, ka paku whakatā mō te 10 hekona i ia o ngā pāhotanga.
4. Ka mutu ngā pāhotanga katoa, ka wātea noa mai te 15 meneti hei whakarite i tāu kōrero.
5. Mutu ana i te whakarite kōrero, hoatu tāu pukapuka whakamātautau me ngā pepa whakarite tuhinga ki te kaiwhakamātautau.

Nā reira kia areare mai ō taringa, anei te kōrero.

ENGINEER LISTENING PASSAGE BEGINS

TRACK 3

READER *Kātahi rā te whakatau a ēra hoki.*

MIHI Ka aroha na moni tekau ma iwa miriona tāra a to tātou iwi kua whakapau heahea noaiho ki te hanga i tētahi wharehou, nē rā?

TAME Nāwai te kī i pau heahea noa ngā moni nei e Mihi?

MIHI Ana rā, ko ā tātou moni i utu i te hangana i te whare nei, kāore nei i tono mai ki a mātou ngā whānau mehemea kei te tautoko mātou i tēnei kaupapa a te rūnanga. Mahi atu rātou te rūnanga ki te hanga i tēnei whare mō rātou noaiho te painga. He ringa whiti ka tau ki te iwi.

TAME Ai! Nāwai hoki tāu e hine! Katahi nā te mahi heriheri kōrero ko tēnā. Kati te ngutu kuia hāere, e maumahara ana au i tae mai ēnei kaupapa kōrero ki te hui a te rūnanga, i konei e mōtini ana te tautoko a te iwi kāinga kia whakaū tēnei kaupapa, ā, me tōku mahara ake, ko tātou te iwi kāinga tuatahi i whakaū te tautoko kia hīkoihia nga kaupapa nei. I hea kē koe i te tangi a te hōriroriro?

MIHI Kei te āwangawanga tonu au ki tēnei whare, me te nui o te moni ki te utu ki te hanga i tēnei whare. Nāwai i whakaaro ake kia pēnei te nui o te whare nei? Hei aha hoki? Hei nōhanga ma te pūngawerewere?

TAME E tā! I roto rā i ngā tau kua pahure ake nei, i hao akehia e te rūnanga ngā whakaaro a te iwi whānui ki te kimi huarahi e anga whakamua ai te iwi. A koinei tētahi o ngā kaupapa, ki te hanga i tētahi wharetapere mo te iwi hei hīkoi i āna kaupapa. He whare e tāea te kī, na te iwi mo te iwi.

MIHI Ka pēhea rā te wāriu o tēnei whare, i pau tekau ma iwa miriona tāra hei hanga? Ka pēhea ngā whānau kei roto tonu i te pōhara e noho ana, i o rātou kāinga pākarukaru? Ka pēhea ngā marae kei te tīhokahoka te āhua o ngā whare?

TAME Kārekau koinei ngā moni katoa a te iwi e kui. Ēngari ko ēnei moni nā te rūnanga i whakatau kia pēnei hei hanga i tēnei whare. Kei te nui atu ngā moni, ēngari mātua kia rite i a tātou he wāhi e tāea e te iwi te kī, nōku te whare nei hei hanga i ngā kaupapa a te iwi, ka tuku ai ki ngā whānau. Ko te whakaaro kei te kōrero, tūngia te ururua kia tipu whakaritorito te tipu o te harakeke, ara te para i nga huarahi hou.

MIHI Kei te ongaonga tonu ki au tera whakapau pūtea, ki au nei hei whakapai kanohi noaiho. Ka pēhea ngā pūtea tautoko i ngā whānau?

TAME Kei muri e haramai ana. Ka tae mai ngā hua pai, hēoi, ko te whakaaro nui ki a rātou mahi, e Mihi. Me tū i a tātou he whare hei whakatutuki i ngā kaupapa a te iwi.

- MIHI** Nō reira kei te kī mai koe, hai ahakoa me tatari ano au ki konei, kei konā rātou e hākari ana i ngā pūtea a te iwi? Mahue te whakatu whare ma ngā kaumātua. Mahue te whakakaha i ngā whare i ngā kaupapa kua aua atu e tū ana.
- TAME** Kei noho tātou ka tauwehewehe, kaua e tōtara wāhi rua, ēngari me mānuka tū tahi, e kui. Kei te waihanga māhere rātou hei oranga māu, ma tāua, ma te iwi.
- MIHI** Ki au tonu nei, kei te hē. Me hoki rāno mai rātou ki ngā hapū whakatau ai, kaua mā te tokoiti. Ka pēhea ngā whānau e noho atu nei i roto i te pōkau?
- TAME** Kāore rātou i te mate, ā me taku kī ake kia rātau, matika ake rā ki ngā nukunuku o te ao. Kei noho rātou ka waha pakaru.
- MIHI** Me pēhea hoki e waha pakaru ai, kei te pakaru atu ā tātou moni he wāhi kē.
- TAME** E Mihi, noho noa koe tuatua ai i te maire tū wao, kei muri e haramai ana te pai.
- MIHI** Kia mōhio mai koe e Tame, kei tua o te awe māpara he tangata kē. Anei koe e pupuri nei i te toki a Tāne, he aha ngā hua o ngā mahi a iwi kua puta kia koe?
- TAME** Hei aha noa e kui, kei noho koe ka whiuwhiu kohatu. Ko te whakaaro nā kia mau ki te hikoi a te iwi, kia hikoi tahi tātou me ngā kaitiaki o te rūnanga a iwi. Koirā te whakaaro nui i roto i ahau e Mihi, ka eke ai ki te whakatau kī kōrero, me uru kahika te tū.
- MIHI** Ēngari kei te tika nei au nē e hoa. Ko tōku maharanui ki ngā hua ka puta ki a tāua mokopuna. Ko te whare hou rā, kāore rā i konei hei whakamahi mā tāua, ēngari kei waho kē rā hei māhira ma te iwi. A kei konei tāua e noho atu nei i roto i te pōkau. Waiho e tāu e Tame, ko te tūmanako ka puta mai he hua. I roto i te īnoi me te noho puku.
- TAME** E Mihi, takahuri koe ki hea, ahakoa pai ahakoa kare i te pai ngā kaupapa he amuamu i ngā wā katoa i ngā wāhi katoa. Kāre e tareka tēra momo kei roto hoki i o tāua tīpuna. Hei ahakoa, whakaarohia te pae tawhiti whāia kia tata, ko te pae tata whakamaua kia tina.

ENGINEER LISTENING PASSAGE ENDS

TRACK 4

READER Kua mutu te pānuitanga tuatahi, kei a koe te 10 hekona hei whakaemi whakaaro.

ENGINEER PAUSE FOR 10 SECONDS

READER **Tūmahi Tuatoru: te pānuitanga tuarua**

ENGINEER REPEAT LISTENING PASSAGE

READER Kua mutu te pānuitanga tuarua, kei a koe te 10 hekona hei whakaemi whakaaro.

ENGINEER PAUSE FOR 10 SECONDS

READER Tūmahi Tuatoru: te pānuitanga whakamutunga

ENGINEER REPEAT LISTENING PASSAGE

READER Kua mutu te pānuitanga whakamutunga.

Tirohia inā kua mau i a koe ngā kōrero matua katoa, hei tautoko i tāu kōrero whakaputa. Kei a koe te 15 meneti hei whakarite i tāu kōrero i mua i te whakamau i tō reo. Kia kaha rā – kāore e ahei ana te hari i āu tuhituhi, pepa tautoko rānei ki te ruma whakamau reo.

Kua mutu te whakamātautau whakarongo i konei. Noho ora mai.

ENGINEER END OF RECORDING